

КИТАЙСКАТА МИТОЛОГИЯ И ВЛИЯНИЕТО Й В НАШИ ДНИ

Рени Стоянова

CHINESE MYTHOLOGY AND ITS INFLUENCE NOWADAYS

Reni Stoyanova

Митът е народно предание, легенда или разказ за свръхестествени неща, в които са отразени преживени случки и събития от историята на даден народ. В древността това е бил начинът да се опознае и обясни светът. Митовете като цяло оказват сериозно влияние върху развитието на световната култура. Много често те са и в основата на много религиозни и теологически теории и учения. Според съвременното определение за мит това може да е както достоверен, свещен разказ, така и измислица или въображаема история. Дори изхождайки само от тази двойственост в определението за мит, си струва да вникнем в същността му и да се опитаме да определим границите му.

Китайската митология е фрагментарна, т.е. митовете не могат да се възприемат като едно завършено цяло, голяма част от тях са търпели редица видоизменения с течение на времето, като всеки докосващ се до мита оставя свой отпечатък и го пречупва малко или много през своята призма. Независимо от това обаче, макар и трудно, те са били събрани фрагмент по фрагмент и днес дори могат да се похвалят с относителна цялост. Най-ранната китайска митология е обвита в неяснота, като тя се дължи не само на отдалечеността във времето, а до голяма степен на това, че някой съвсем съзнателно и преднамерено е направил така, че част от фактите да останат неразкрити или да бъдат променени. Характерно за китайската митология е, че тя също е била използвана да обслужва определени интереси. Древен Китай е бил обитаван от множество племена – тюркски, монголски и др. Всяко племе и всяко царство е имало своя митология, при изчезването на отделните царства са загивали и техните митологии. Ако конфуцианците не са записвали митологиите на отделните племена, те не биха имали идеология, която да ги обедини. За конфуциан-

ците най-важно е отношението между хората. (<http://mychinesenow.com/drevnokitaiska-mitologiya.html>).

А не трябва ли и в настоящето да е така – редно ли е да даваме превес на материалното пред духовното? Въпрос на гледна точка, но все пак човек не би могъл да съществува в изолация, не би могъл да си е достатъчен сам за всичко, следователно ролята на междуличностните взаимоотношения е от първостепенно значение и днес.

Все пак има паметници в Китай, в които се забелязват сведения за митологията: 书经 Shū jīng, 春秋 chūnqiū, 左传 zuǒ chuán, 周礼 zhōu lǐ, 诗经 shījīng, 楚辞 chǔ cí. Това са паметници, в които намираме откъслечни сведения.

Митологията реално е първият разказ на хората за света. Днес тя ни кара да погледнем на съвременieto от съвсем различен ъгъл. Безспорно е влиянието на митологията в световен мащаб върху ценностите и бита на хората. Много често дори не си даваме сметка за силата на тази връзка и за влиянието ѝ. Свикнали да приемаме, че светът е еволюирал и днес е много по-развит от миналото, често дори без умисъл пропускаме много сходства и дори си приписваме принос в някои области, без дори да ни дойде на ум, че нямаме заслуга за това. Някои, говорейки за мита, го свързват само и единствено с миналото, пропускайки факта, че митът е и настояще, че той е жива материя, съществуваща и днес. Митът представлява една многопластова цялост. Китайската митология не прави изключение от другите митологии и също има основни етапи, основни типове митични герои и мотиви. Нещо повече, в някои случаи съвпаденията са така поразителни, че неволно в нашето европейско съзнание се налага паралелът: прометеевското начало в мита за Гун или херкулесовските подвизи на Стрелеца И и други (Беливанова 1985, 7–8).

Поради фрагментарността на китайските митове цялостната картина е дори по-трудна за обхващане и обяснение. При разглеждането на „Небесата питам“ и „Каталог на планините и моретата“ като две основни произведения за китайската митология е редно да кажем, че те биха могли да дадат една сравнително цялостна и обхватна представа за китайската митология.

Вглеждайки се назад във времето, много често митология и исторически факти вървят ръка за ръка – на исторически личности им биват приписвани геройски постъпки, граничещи със свръхестественото, а често ставаме свидетели и на обратния вариант. Митовете са първоосновата, те дават началото, като по-късно се видоизменят. Днес достойни заместници или последователи на митовете са романите, филмите и другите писмени произведения, където реалното и въображаемото се преплитат, където

минало и бъдеще намират допирна точка и където ние, хората от съвременността, даваме воля на чувствата, мислите и тревогите си. Нима не намираме чудновати нотки и митологични елементи в приказките, където змейовете и златните ябълки съществуват? Нима не намираме привкус на мит във фантастиката като жанр? Всичко това е само една малка част от влиянието, което митовете оказват днес както на човечеството като цяло, така и на нас като индивидуални личности.

Китайската митология преминава през няколко основни етапа, които не са ни чужди и днес. Това са: Фетишизъм – 拜物教, Тотемизъм – 图腾崇拜, Анимизъм – 物活论, Матриархат – 母权制, Антропоморфизъм – 拟人观, Героичност – 英雄论, Патриархат – 父权制.

Видно за всички е, че с умисъл или не всичко в природата, от която сме част и ние, е на принципа количественото натрупване води до качествено изменение. Не е случаен и фактът, че в съвременното всички ние се опитваме да изградим една система от правила и принципи, посредством които да съществуваме в по-уреден и смислен свят. А не е ли това и една от основните характеристики на конфуцианството като идеология, за което научаваме от митовете?

Нека се спрем на един от митовете за сътворението, където Ню Уа сътворява хора от глина (това не е нещо ново и се среща и в други митологии, освен китайската) и тъй като това е много тежка и трудна задача, след известно време тя е изморена и взема една връв, с която разпръсква кални пръски, от които се образуват обикновените хора („Фънсутун“, I–II в.).

Ето как още в този древен мит намираме наченки на схващането за класовите различия, които и днес са актуални. Често казваме, че богатите и бедните са замесени от различно „тесто“ – препратка към глината и калта в мита за Ню Уа.

Посредством трактата „Джуандзъ“ (莊子), който се явява основен за даоизма, няма съмнение, че филозофът си е послужил с митологичното предание как Шу и Ху сложили край на първоначалния хаос. Най-важното в случая обаче е това, че не бива да се върши нищо против природата и така този принцип не само е актуален и днес, той се е доказал във времето, като доказателствата за това са навсякъде около нас. Ние сме част от природата и трябва да действваме така, че да не нарушаваме равновесието ѝ. Дори самият факт, че за запазването на реда в природата се говори толкова рано, ни кара да изпитваме преклонение пред великите творци и техните възгледи. Макар и далеч по-напред в развитието си, ние, хората днес, понякога действваме в разрез с природата, съзнавайки неправилността на действията си, но криейки се зад маската на забързаното и напрегнато ежедневие, на стремежа към техническо израстване и материално богатство (Кюнслер 1987, 30).

Пангу е митичен герой. Той е създателят на света. В мита за Пангу се съчетават две версии за сътворението, някои критици смятат, че митът дори не е китайски, други са на мнение, че той е дело на некуитайски племена, населяващи Южен Китай, трети търсят в него будистки елементи, а ние ще обърнем внимание, че в началото на мита първичният хаос представлява нещо мътно като кокошо яйце – дали приликите с твърдението кое е произлязло първо – кокошката или яйцето, са случайни, или отново ние, хората от съвременното, сме длъжници на миналото? (Кюнстлер 1987, 35)

В друг фрагмент от мита за Пангу става дума за това как когато той умира, всяка част от тялото му се превръща в нещо – очите му се превърнали в Слънце и Луна, космите и косата му станали дървета и треви, дишането му – вятър и т.н. (Беливанова 2005, 24).

Не е ли това зараждането на идеята за прераждането? Колкото и далечни да са митовете във времеви аспект, голяма част от съдържанието им под една или друга форма е пренесено в настоящето. Основните идеи и схващания са валидни и днес, а ние сме длъжници както на природата, така и на предците си.

БИБЛИОГРАФИЯ

„Ган бао – издирени и записани чудновати истории“, Народна култура, София 1986 г. Превод: София Катърва, Евгени Карауланов.

Кюнстлер, Мечислав 1987: „Митология на Китай“ – Български художник.

Роман, Йожеф 1975: „Митове“, Наука и изкуство.

„Каталог на планините и моретата/ Небесата питам“, Наука и изкуство, София, 1985 г. Превод: Бора Беливанова.

Камбъл, Джоузеф 2007: „Творческа митология“, Рива.

Камбъл, Джоузеф 2004: „Източна митология“, Рива.

Гайер, Карл-Фридрих 2001: „Митове-форми, примери, тълкуване“, „ЛИК“.